

Rapport | Elin Lockneus och Anna Maria Böckerman

Societas Liturgicas konferens i Paris 2025

Från varsin sida Östersjön reste vi till ett alldeles lagom sommarvarmt Paris för en liturgisk konferens med fokus den liturgiska församlingens rum/plats (L'assemblée liturgique dans ses espaces/The liturgical assembly in its spaces/Der liturgische Versammlung in ihren Räumen.).

De nästan 300 församlade deltagarna talade franska, engelska och tyska i de gemensamma rummen, men skandinaviska begagnades också i det mindre kluster vi rörde oss i. Gruppen från Finland var 8 personer stor och från Sverige-Norge var vi en handfull personer. Vi såg inte till några deltagare från Island eller Danmark. Långväga deltagare från de flesta världsdelar fanns i sällskapet eftersom gemenskapen är världsvid.

Det var *Societas Liturgica, International society for liturgical study and renewal* som samlades. *Societas* identifierar sig själv som bärare av arvet från den liturgiska förnyelserörelsen. Gruppen är ekumenisk - det syntes tydligt i programmet att det är viktigt att många denominationer är representerade. Det som kännetecknar detta sällskap är att det i konferensens program varvas tal om gudstjänstliv med ett faktiskt tillämpat böneliv, inkluderande gemensam mässa. Majoriteten av deltagarna är prästvigda i olika samfund, dock inte alla. Alla deltagare delar ett intresse för liturgiska studier och liturgisk förnyelse.

Konferensens inledande liturgi var en kreativ gudstjänst utifrån den nyrenoverade katedralen Notre Dame, ett kyrkorum vi hade för oss själva under första kvällen. Gudstjänsten bestod av liturgi vid olika stationer med en väl genomarbetad teologisk tanke. Vi började vid dopfunten (vid ingången) och rörde oss likt en grupp pilgrimer (eller en skock får) runt i en procession längs kyrkorummets ytterkant via Ordets plats på norra sidan, korset bakom koret och uppståndelsen på södra sidan, för att till sist sätta oss i kyrkbänkarna för att se Guds ansikte. Att vara på fötterna efter en lång dag av resa var utmanande för de flesta av oss. Övningen blev dock för mycket för en person vars fötter inte bar efter stationen med Jesu korsfästelse. Ambulans tillkallades och allt gick väl. Kanske säger det något om utmaningen i att utveckla gudstjänstliv – att inte glömma bort

gudstjänstfirarens kroppsliga behov och utmaningar. Något som ligger nära den forskning Elin bedrivit och som hängde ihop med det paper hon presenterade.

Dagarna innehöll också gemensam morgon- och aftonbön. En första och en sista bön skedde i romersk-katolsk tradition, däremellan bads det i protestantisk och ortodox tradition i kyrkorum som hörde till respektive kyrkofamilj. Konferensens program, som kallades "Magnificat" bestod till mer än hälften av gudstjänstordningar. Den andra delen innehöll presentationer av huvudföreläsningar, paper och paneler.

En första huvudföreläsning hölls av en arkitekt som hade, bland annat, arbetat med Notre Dame, Jean-Marie Duthilleur, där han talade om att befria liturgiskt utrymme. En andra hölls av doktoranden Richard M. Tambwee från Kongo som arbetade med dekoloniala perspektiv och som gav en afrikansk vision av heliga rum.

Nästa dag fick vi lyssna till ytterligare två huvudföreläsningar. Dessa berörde frågor om inklusivitet, dels av Nina Glibetic, om liturgisk tillgänglighet i östkyrklig tradition och Luiz Carlos Texteira Coelho som talade om att kartlägga segregation i fråga om liturgiska rum som en urban metafor.

Till sist gavs två huvudföreläsningar på tema heligt och profant av Jeanne Halgren Kilde om transformation av rumslig makt och omtolkade kristna rum och av Albert Gerhards med syfte att utmana uppdelningen av sekulärt och profant genom det hybrida rummet som alltid överskrider dikotomier. Huvudföreläsningarna höll sig alltså inom det liturgiska rummets gränser – samtidigt som de alla utmanade dessa, på olika sätt.

Däremellan fanns fler intressanta paper än vad som gick att ta del av, samt paneler som innehöll flera paper på ett gemensamt tema eller som presenterade ett gemensamt forskningsprojekt. Elin lyssnade på flera presentationer som rörde forskning kring gudstjänstfirare/deltagare, bland annat av forskare från Universitetet i Aberdeen som presenterade intressant ny forskning om autism och gudstjänstliv. Armand Léon van Ommen, verksam vid Centre for Autism and Theology, presenterade forskning där han studerat gudstjänstfirare med autism genom deltagande observation och intervjuer både i Singapore och Skottland. Från samma forskningscenter var Monica Jones som presenterade forskning som gav en djupare förståelse av församlingsgemenskap eftersom hennes material med autistiska personers erfarenheter av att bli en del av en församling inte bara

gav en bild av de autistiska personernas erfarenheter utan också speglade det sammanhang som en kristen församling kan vara.¹

Konferensens deltagare presenterade papers tre gånger om dagen i upp till tio parallella grupper per gång. Det betyder att ingen konferensdeltagares konferensupplevelse blev lik någon annans. Man var helt enkelt tvungen att välja bort sådant som hade varit ytterst intressant.

Som redan nämnts användes tre språk under presentationerna: engelska, tyska och franska. Alla deltagare kan inte språken lika bra, vilket innebär att vissa papers var språkligt lite mer utmanande att lyssna till. Men det lönade sig att vara lite modig och gå även på sådana som gick på ett språk man inte helt behärskar. Anna Maria fann i början av konferensen att det fanns en mycket känd forskare från den ortodoxa kristenheten med på konferensen, professor André Lossky. Han deltog både i en panel och hade ett eget paper. Det handlade om inträdandet i kyrkorummet ur ett teologiskt perspektiv och om kyrkorummets arkitektur i förhållande just till dess ingång. Att få ta del av olika kyrkliga traditioners sätt att uttrycka sig är ytterst berikande. Andra traditioner kanske har funnit något viktigt i sitt tänkande, som den egna inte betonar på samma sätt, eller följt någon annan utvecklingslinje, som man kan relatera till och få nytt material för den egna utvecklingen. Jag, Anna Maria, upplevde att Losskys input var just av en sådan karaktär. Min syn på gudstjänsten utvecklades i mötet.

Ett annat paper som jag, Anna Maria, gärna lyfter fram presenterades i en panel under namnet "Young People and Christian Worship: Experiences, Stories and Values". Det handlar om ett amerikanskt forskningsprojekt omfattande personer i åldern 11 till 27 år. Man utgår från kristen musik de unga lyssnar till och deras gudstjänstupplevelser och berättelser. Upplevelserna beskrivs genom fysiska bilder och emotionella upplevelser som uttrycks också fysiskt. Vidare konstateras att fysiska realiteter påverkar emotionella upplevelser. Det här bekräftar det som Van Cappellen et al 2022 säger: totalt år av forskning kring affekt har resulterat i en teori som säger att känslor a) både uttrycks fysiskt i kroppen och b) influeras av eller konstrueras av kroppen.²

Konferensen bjöd även på en konsertupplevelse. En av Frankrikes mest kända barockensembler, L'assemblée, bestående av fyra musiker och tre sångare, höll en konsert

¹ Om detta forskningscenter går det att läsa mer här <https://www.abdn.ac.uk/dhpa/research/centres/centre-for-autism-and-theology/>.

² Forskningsprojektet, som egentligen först nu är i startgroparna efter materialinsamlingen, kan följas på nätet via www.samford.edu/worship-arts/research.

med motetter till Maria och Josef. Gruppen spelar gärna musik av mindre kända kompositörer, vilket gör att de lyfter fram pärlor som kanske annars inte skulle komma fram för en konsertpublik. Konserten var en stor upplevelse som passade konferensens Magnificat-tema utomordentligt väl.

Kongressen avslutades med en gemensam mässa i St. Eustache där vi alla fick ta emot nattvarden – vilket var det som gjorde starkast intryck på mig, Elin. Det var något lika delar berörande och helande att få ta emot nattvarden tillsammans. Detta må vara ett ekumeniskt undantag i vår världsvida kyrka men genom det normbrytande kan detta också bidra till befrielse. I kontexten var det katolska dominerade, och det katolska prästerskapet inbjöds att koncelebrera med kardinal och konferensens president. Att som luthersk präst, iklädd prästskjorta, ta emot nattvarden av en katolsk diakon gav en söt bismak, inte bitter. Viss sorg finns såklart kring att de ortodoxa bröderna inte kunde vara närvarande vid detta tillfälle.

Ytterligare en gudstjänstupplevelse var av det särskilt berörande slaget. Vi blev inbjudna att dela mysteriet med de ortodoxa bröderna i en gudstjänst vars toner klingade i Elin under den två dygn långa tågresan hem. Det repetitiva *Kyrie eleison* med kyrielitania satte sig i kroppen och gav tydning. På så vis hängde föreläsningarna, gudstjänsterna och livet i övrigt väl samman och detta är en konferens vars innehåll vi sent ska glömma.

Konferensen om två år kommer att hållas i Rio de Janeiro, och där utlovas bland annat en gudstjänst i foten av den välkända Kristusstatyn, Monumento Cristo Redemptor. Temat kommer att röra det koloniala vilket torde intressera en mängd nordiska kollegor. Det kan ge nya perspektiv på liturgiska frågor och ge möjlighet att bidra från vår specifika kontext. Att delta vid *Societas liturgica* är mer än en konferens – det är att vara en del av den liturgiska rörelsen i både ord, handling, känsla, tänkande och toner.